

Monges

Laia de Abumada

MONGES

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL, SLL
Topazi, 31, entl. 2.^a
08012 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 8
Consell assessor PERE LLUÍS FONT
FRANCESC-XAVIER MARÍN
JOSEP OTÓN
FRANCESC TORRALBA
AMADOR VEGA

Primera edició FEBRER DEL 2008

Producció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica INÈS CASTEL-BRANCO

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, SA
Verdaguer, 1
08786 Capellades

© 2008 EULÀLIA DE AHUMADA BATLLE
pel text

© 2008 FRAGMENTA EDITORIAL, SLL
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 9.374-2008
ISBN 978-84-92416-02-8

 Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Aquesta obra ha estat editada amb el suport
de l'Institut Català de les Dones

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

<i>Prefaci</i>	9
I. «Qui ha fet l'esforç d'entrar fins al fons en la pròpia tradició religiosa, no té por d'entrar en una altra» BERTA MENESES	17
II. «La plenitud és igual a res, és una absència» CARME SARDÀ I TORT	31
III. «Estar sempre disposada a acollir els altres t'exigeix molt, és negar-te» CATALINA TERRATS	43
IV. «M'interessa un Déu que sempre encengui més desig» EULÀLIA BOFILL	55
V. «La música té molta força per crear unió i comunió» GRISELDA COS	67
VI. «El que em sedueix és la recerca de Déu que hi ha també en la gent de les altres religions» LUCÍA CARAM	83

- VII. «Jo he fet l'opció de baixar del tren i quedar-m'hi»
MARIÀNGELS SEGALÉS 101
- VIII. «No vull res, el meu camí és l'abandó»
MARIA LLUÏSA CORTÈS 117
- IX. «Jo m'ho crec, això de l'educació»
MIREIA GALOBART 127
- X. «Jo he fet l'opció, però m'adono que és Ell qui
em manté aquí»
MONTSERRAT DOMINGO 139
- XI. «A cadascuna se li ha de donar el que realment
necessita per al seu creixement personal»
MONTSERRAT VIÑAS 151
- XII. «Sempre he sentit molt propera la inserció
de les persones marginades»
PEPA VIGNAU 163
- XIII. «Anem a llocs considerats extrems, amb actitud
desarmada, sense pretendre res, acollint l'altre tal com és»
PILAR SAUQUET I MUNTAL 175
- XIV. «M'agrada mirar abans de començar algun compromís,
conèixer el barri, asseure'm als bancs i pregar»
ROSA M. BARBER 191
- XV. «A l'hospital m'he trobat acompanyant persones
amb qui hem fet un procés preciós fins a morir»
ROSA M. PIQUER 205

- xvi. «M'encanta que m'enviïn a les cases d'exercicis,
perquè la gent que hi va vol trobar Déu»
ROSA PRAT 221
- xvii. «Diuen que hem de fer avançar l'Església; jo dic que no:
l'hem de fer retrocedir fins a arribar als inicis»
ROSER GARRIGA 231
- xviii. «La qualitat de l'amor de Déu és aquesta:
vol interlocutors vàlids, no vol esclaus ni gent sotmesa»
TERESA FORCADES I VILA 243
- xix. «El que ara em crida és estar al costat d'aquesta
immigració sovint tan desesperançada»
TERESA LOSADA 257
- xx. «La meva vocació està en aquests més perduts,
en aquests "mals lladres", que són els drogoaddictes,
els de les presons»
VICTÒRIA MOLINS 267
- Glossari*, per Rosa M. Piquer 279

PREFACI

És un TÍTOL AGOSARAT, el que encapçala aquest llibre, però no es pot emmascarar amb cap subtítol perquè precisament el que pretén és desemmascarar, treure pàtines, trencar la imatge estereotipada que es té de les monges per tal d'acostar-nos a la riquesa i diversitat que viuen totes i cadascuna. És una pretensió al capdavall humil, perquè no vol demostrar res, sinó únicament mostrar el que viuen vint monges catòliques de diferents ordes religiosos, que es mouen en diferents àmbits: l'ensenyament, l'acollida, el món de la marginació, la contemplació, el diàleg interreligiós..., amb una única característica comuna: que són dones, dones singulars, fidels a un desig profund que les fa viure amb plenitud.

MONGES és un títol provocador. Al llarg de la història les monges han estat venerades i menyspreades, respectades i ofeses, beatificades i objecte de mofa; se n'han explicat mil i una històries —la literatura n'és plena—, totes elles inventades per homes que a més d'enclaustrar-les dins dels murs del monestir, de vegades contra la seva voluntat, s'han permès el dret de menystenir-les. La història de les monges és una part de la història descarnada de les dones. I no és estrany que la paraula *monja*, i el derivat *mongívol*, hagi esdevingut

actualment sinònim de *persona melindrosa*; i per això també és un títol confús, perquè el significat equívoc del mot desorienta el possible lector i el convida a cercar què amaga la paraula, si burla o discreció, abans de triar-ne la lectura.

Però malgrat la gosadia, la provocació i la confusió, no es podia fer altrament, i així ho creuen totes les monges que participen en aquest llibre, que són conscients que arrosseguen el mot com un estigma. Per aquest motiu s'han prestat coratjoses a desfer malentesos i a defensar la seva vocació personal, que és en definitiva una vocació humana.

Monja, etimològicament parlant, prové de *mónos* —d'on es deriva *monaché*—, és a dir, 'sola, única, apartada de la multiplicitat, en recerca de la unificació interior i de la unió amb l'Absolut'; tècnicament parlant és només la que professa en un monestir i fa vida contemplativa, però el nom s'ha estès a totes les religioses que fan vots dins d'un orde religiós, i actualment la *vox populi* no en fa cap distinció. Religioses i monges han anat a parar al mateix sac, i jo tampoc no n'he fet la tria, perquè malgrat que el seu carisma és diferent, les iguala l'opció per una vida religiosa, eremítica o comunitària, i la professió d'uns vots, privats o públics, de pobresa, castedat i obediència. Des de la fundació dels primers monestirs fins a les congregacions modernes han passat molts segles que han donat a llum un bon nombre d'ordes religiosos femenins —cada un amb un carisma diferent, segons el moment històric— que sovint s'han escindit, amb afany reformador, per constituir-ne de nous. En els fonaments de cada fundació hi ha el desig profund d'unes dones per viure l'Absolut d'una manera totalitzadora, una set de Déu que s'ha manifestat en forma de renúncia i ascesi, i que ha utilitzat l'exclusió del món com un camí cap a la Totalitat.

Costa actualment reformular aquesta idea de renúncia i aquest sotmetiment a l'obediència que semblen evocar temps obscurs de la història. Des dels postulats contemporanis de llibertat i igualtat de la dona, de contemplació dins de l'acció de la vida laica, es fa difícil d'entendre que una dona pugui escollir de fer-se monja. Ens trobem en un moment crucial de la vida religiosa, inquietant i esperançador alhora: l'escassetat de joves i l'envelliment de la població dins dels ordes religiosos anuncien la data de caducitat d'un projecte secular.

Si ens remuntem als orígens de la vida religiosa, ens trobem que la primera paraula que defineix aquestes dones assedegades de Déu és la virginitat. Ja des de temps immemorial, el vot privat de virginitat ha primat tàcitament per damunt de la vida matrimonial i la maternitat. Durant segles, la dona només ha tingut dues opcions: el claustre monàstic o el claustre domèstic. Aquesta situació, encara que sembli d'històries passades, ha durat fins no fa gaire, i la majoria de les monges entrevistades encara van patir aquesta rèmora de segles; això explica que el despertar d'una crida a la vida espiritual les fes triar entre el matrimoni i el convent, sense gaires més opcions de vida religiosa. Era impensable temps enrere que un grup de dones es plantegés de viure una recerca interior de Déu sense cap subjecció reglada. L'Església mai no ha aprovat cap moviment religiós sense una intermediació de la jerarquia, i menys encara si es tractava d'un grup femení al qual s'havia de vigilar mitjançant la figura —vigent encara actualment— d'un visitador masculí. La dona, considerada per l'home com un ésser inferior, ha hagut d'estar sempre sotmesa a una autoritat masculina: el pare, el marit, el fill, el confessor, el visitador, el sacerdot.

Això explica que qualsevol intent de viure la fe d'una manera lliure i original fos sospitosa d'heretgia i escapçada de soca-rel o reconduïda cap a un orde ja existent o cap a la creació d'un de nou, sempre amb el vistiplau de les autoritats corresponents.

«¡No, no vull ser monja!», van expressar algunes de les entrevistades en el moment que els va passar pel cap la idea de ser-ho. Els horroritzava el propòsit, perquè les monges ja eren considerades persones peculiars. Però hi van accedir perquè el seu desig les portava més enllà de les formes i van saber trobar allò que les ajudava en la seva recerca; i, malgrat que són persones crítiques, s'hi han mantingut. La gran majoria van entrar molt joves al convent, abans dels vint anys, cosa que elles mateixes reconeixen que és impensable actualment. Els temps han canviat molt ràpidament, i la vida d'aquestes dones és la crònica de tota una època. Moltes recorden les humiliacions del noviciat i com sublimaven la renúncia a la família, a l'amor de parella, amb el convenciment de l'autenticitat d'allò que les habitava i que les guiava més enllà d'elles mateixes cap a no sabien on. Per damunt de tot, lluitaven per ser fidels a la pròpia consciència. Totes reconeixen l'obertura que va suposar en els ordes religiosos la celebració, entre 1962 i 1965, del concili Vaticà II, que va pretendre una posada al dia de l'Església per tal d'adaptar-la a les necessitats dels nous temps. L'aire fresc va enderrocar les reixes de la clausura i va obrir les portes dels convents deixant-hi entrar la vida del carrer. Aleshores van poder acollir i compartir. Van poder restablir els lligams familiars, sortir del monestir

i estudiar, crear comunitats petites, obertes als barris, al treball amb els més pobres. Van ser capaces de decidir per elles mateixes el seu futur i el futur de les congregacions. Algunes ho van deixar. Altres es van tancar encara més, per por dels canvis. Altres s'hi van quedar, perquè ho van voler, esperançades. El que no va canviar fou la situació de marginació de la monja, com a dona, dins de l'Església, per part de la jerarquia patriarcal. Algunes han lluitat per fer-s'hi un lloc, i altres han continuat vivint en un microcosmos on han anat fent la viu-viu sense molestar ni ser molestades.

En aquest llibre només hi ha representats alguns dels ordes religiosos existents, de vegades repetits, perquè la tria s'ha fet des de les persones, no des dels ordes als quals pertanyen. Majoritàriament són dones grans, perquè la perspectiva dels anys dóna al camí interior una riquesa inqüestionable. Són monges conegudes, mediàtiques podríem dir-ne, o monges totalment anònimes, de comunitats urbanes o rurals, de barris benestants o de barris pobres, d'aquí o d'allà. Tan sols vaig establir un criteri a l'hora de fer la tria: dones que visquessin amb plenitud i que, en la història de l'encalç del seu somni, poguessin emmirallar-s'hi les persones que cerquen més enllà de l'anècdota o de l'efímera morbositat. Volia testimonis de persones entusiasmades en la recerca d'un anhel que dóna sentit a la vida. Cap d'elles, doncs, no es va sorprendre davant la gosadia d'una única pregunta: «¿Quin és el teu desig profund?» Pregunta complexa, mig suggerida en el primer contacte. La van rebre en silenci i en silenci la van anar desgranant, teixint-la amb el fil de la memòria fins a abocar-la en un monòleg pausat. Així, d'una manera tan natural, el que havia de ser una entrevista es va convertir en una conversa sobre el sentit de la vida; i l'entrevistadora es va

transformar en confident... Des de la primera conversa em vaig guardar les tòpiques preguntes i em vaig deixar aconduir pels viaranyos de cada vida, intentant fer la menor nosa possible. D'una única pregunta van sorgir respostes diferents, senzillament perquè cada persona és diferent. Amb una certa timidesa al principi, i amb gosadia després, es van mostrar tal com eren, parlaven d'allò que els abellia i s'expressaven a la seva manera, amb uns interessos i uns moments vitals diversos. Va ser difícil per a algunes superar la tensió entre el silenci i la paraula: «¿Com explica un enamorat el que sent, o una mare l'amor pel seu fill?», em deien. Era present la por de profanar una experiència que no té paraules; la por de ser malinterpretada, titllada de visionària. I, paradoxalment, la necessitat profètica de comunicar l'experiència viscuda: ¿per què hem de callar si algú vol saber?

Agraeixo a totes elles l'esforç per no callar, per obrir-se i compartir. Jo m'he limitat a escoltar, transcriure i reelaborar els materials de les converses. Ha estat un treball intens de recerca per tal de trobar la manera més fidedigna de transmetre tota la riquesa que m'havia estat confiada. Això l'ha convertit en un llibre que, treballat amb els paràmetres d'un estudi científic, s'ha reelaborat des del cor, amb una especial cura en el treball del llenguatge per tal que arribés a la impremta amb tota l'espontaneïtat del diàleg i permetre així al lector assaborir cada conversa com si hi hagués estat present. En l'aspecte literari ha calgut reorganitzar uns materials orals en què els records s'enfilen sense temps; i finalment, encara, la confrontació del text amb cada una d'elles i les

correccions fetes sobre el paper, a través del correu postal o electrònic, que van anar teixint complicitats.

Tot plegat ha estat un camí iniciàtic, tant per les apassionants converses com pel treball d'elaboració del text, que em feia reviure l'expressió de cada mirada. He pogut visitar paisatges recòndits on mai no se m'hagués acudit d'anar. He traspasat els murs dels monestirs que havia vist de lluny estant. He estat acollida, regalada amb l'amistat de la confiança.

Tinc el convenciment que una flor no fa estiu, però que moltes flors com aquestes poden transformar un paisatge.